

**Lengyel önkormányzati választások: a kormánypárt
és az ellenzék is örülhet, de egyikük sem nyugodhat meg**

Polish Local Elections:

Ruling Party and Opposition Happy, but not Relaxed

ACKERMANN SÁNDOR

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszeri kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szöveggondozás és tördelés:

Lévárt Tamás

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

Fax: + 36 1 279-5701

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

©Ackermann Sándor, 2018

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2018

ISSN 2416-0148

Összefoglalás: Lengyelországban a három évvel ezelőtti parlamenti választásokat követően először tartottak az egész országot érintő voksolást, s ezzel megkezdődött a másfél éven keresztül tartó kampányidőszak. Az önkormányzati választások már a jövő évi európai parlamenti, az őszi törvényhozási, illetve a 2020 tavaszán esedékes elnökválasztások jegyében teltek. A helyhatósági választások eredményei azt mutatják, hogy országos szinten még mindig a kormánypárt a legerősebb erő, a városokban viszont rendre az ellenzéki koalíció élvezi a nagyobb támogatottságot. Az eredmények értékelésére kevés idejük van a pártoknak, az elkövetkező időszak már a jövő évi választások kampányáról fog szólni.

Abstract: Three years after the parliamentary elections it was the first time that nationwide elections were held in Poland, and it has launched a political campaign of one and a half year. The local elections were seen as the test for next year's European Parliament election, the Polish parliamentary election in autumn and the presidential election in 2020. The results of the local elections showed a preference of the ruling party on national level, while the opposition coalition enjoys greater support in the cities. There is not much time for evaluating the results for the parties, the upcoming period will be about the campaign of next year's elections.

BEVEZETÉS

2018. október 21-én és november 4-én tartották Lengyelországban az önkormányzati választásokat. A vajdasági közgyűlések összetételéről, illetve a települések, városok polgármestereiről döntő voksolásnak nagy jelentősége volt, többek között azért is, mert a lengyel politikai életben az elkövetkező bő másfél évben választások sora következik majd, amelyek közül a legfontosabbak a jövő őszi parlamenti választások lesznek. Jelen elemzés a választások értékelése mellett a várható belpolitikai átrendeződésre is kitér.

LENGYELORSZÁG VÁLASZT

Az őszi lengyel önkormányzati választások több szempontból is erőfelmérőnek bizonyultak. Egyrészt a [2015-ös parlamenti választásokat](#) követően ez az első voksolás, amelyen három év után először mérhette meg magát a kormánypárt és az ellenzék. A három évvel ezelőtti voksoláson a Jarosław Kaczyński vezette Jog és Igazságosság (Prawo i Sprawiedliwość, PiS) elsöprő győzelmet aratott, s nyolc év kormányzás után vette át a hatalmat a Polgári

Platformtól (Platforma Obywatelska, PO). A mostani választáson az első számú kérdést tehát az jelentette, hogy a kormánypártnak sikerül-e szavazatokra váltania népszerűségét, illetve hogy a korábban kormányzó Polgári Platform immáron a Modern (Nowoczesna) párttal együttesen képes-e visszanyerni erejét a három évvel ezelőtti megrendítő választási vereséget követően. A kormánypárt szempontjából [Mateusz Morawiecki](#) miniszterelnök számára is nagy jelentőséggel bírtak a választások: a 2017 decemberében hivatalba lépő, Beata Szydłót váltó politikus számára ez volt az első közvetlen megmérettetés.

Bár az önkormányzati választásoknak rendszerint kisebb jelentőséget tulajdonítanak, mint egy parlamenti vagy államfőválasztásnak, a lengyelországi helyhatósági választások ezúttal nagy mértékű nemzetközi figyelmet vontak magukra, Brüsszelt is beleértve. Elsősorban a lengyel kormány [igazságszolgáltatással kapcsolatos reformja](#) kapcsán az Európai Unióról szóló szerződés 7. cikke szerint megindított eljárás miatt az Európai Bizottság és Parlament számára is fontos volt, hogy hogyan alakulnak a lengyelországi belpolitikai élet erőviszonyai, amelyek nyilvánvalóan hatással lehetnek a jövő tavaszi európai parlamenti választásokra is. Az őszi önkormányzati választások emellett tulajdonképpen másfél évig tartó intenzív kampányidőszakot indítanak el Lengyelországban: tavasszal európai parlamenti, jövő ősszel törvényhozási, 2020 tavaszán pedig elnökválasztásokat tartanak.

A legutóbbi önkormányzati választásokat [2014 őszén tartották](#) Lengyelországban, idén azonban már nem négy, hanem öt évre kapnak mandátumot a politikusok, így a következő helyhatósági választásokat 2023-ban tartják ([további változást](#) jelentett a korábbiakhoz képest, hogy ezentúl legfeljebb két egymást követő ciklust vihet egyazon politikus egy település vagy város élén). A lengyel Országos Választási Bizottság (PKW) [adatai alapján](#) az országban élő valamivel több mint 37 millió lakosból csaknem 30 millió 145 ezer állampolgár jogosult választásra, a feldolgozott adatok szerint pedig az önkormányzati választásokon megszokotthoz képest többen, a jogosultak 54,90 százaléka járult szavazóurnához az első fordulóban. A legtöbben a varsói székhelyű, legnagyobb területű és lakosságú Mazóviai vajdaságban szavaztak (60,93 százalék), míg a legkevesebb embert a dél-nyugati Opolei vajdaságban tudták megmozgatni a politikusok (48,66 százalék).

AZ ELŐZETES ESÉLYEK

Mivel a 2015-ös kormányváltást követő három évben ez volt az első komoly megmérettetés, minden politikai oldal nagy figyelmet fordított a választásokra. Kérdéses volt, hogy a kormányzó PiS meg tudja-e őrizni a parlamenti választásokon elért jó eredményét, illetve tud-e rajta javítani. A PiS székházában egyúttal egyfajta visszajelzésként is számoltak a választásokkal. A választók megmutathatták, egyetértenek-e a kormány politikájával, amelyet az

elmúlt három évben külpolitikában az erős euroszkepticizmus, belpolitikában pedig a nemzeti értékek képviselője mellett a különböző szociális juttatások elindítása jellemzett. Utóbbival a kormánypárt nagy népszerűsége tett szert elsősorban a kisebb településeken lakók köreiből. Ennek megfelelően a PiS kampányában is meghatározó szerepet kaptak a szociális kérdések, illetve a különböző infrastrukturális fejlesztések (Mateusz Morawiecki [többek között ígéretet tett](#) a kistelepülések autópályáinak javítására, valamint járdákat, utakat újítanak fel egy külön program keretében). A PiS célja a választásokon elsősorban az volt, hogy listás eredményben legalább a 2014-es számokat hozzák, illetve az akkor a Lengyel Néppárt (Polskie Stronnictwo Ludowe, PSL) ellen elveszített egyes – elsősorban kelet-lengyelországi – vajdaságokat visszanyerjék.

A 2007 és 2015 között két cikluson át kormányzó Polgári Platform történelmi vereségként élte meg a három évvel ezelőtti parlamenti választásokat. Ezt követően a pártban sokan változásokat sürgettek, de végül [a vezetés és a politikai irányvonal is megmaradt](#). Grzegorz Schetyna vezetésével a párt koalícióra lépett a liberális Modern (Nowoczesna) párttal, amellyel közösen, Polgári Koalíció (Koalicja Obywatelska, KO) néven indultak az önkormányzati választásokon. A KO elsődleges célja az volt, hogy a három évvel ezelőtti bukást követően erős politikai erőként térjen vissza a porondra (természetesen a kormánypárt egyértelmű alternatívájaként), emellett pedig a vidéken hagyományosan gyengébb teljesítményükön igyekeztek volna javítani. Az előzetes várakozások vegyesek voltak a pártban, mindenesetre a közvélemény-kutatások kimutatásainak vélhetően már kevésbé hisznek a PO székházában: a 2015-ös tavaszi elnökválasztáson a regnáló Bronisław Komorowskit tartották az esélyesnek, hogy aztán [vereséget szenvedjen Andrzej Dudától](#) a második fordulóban, majd néhány hónappal később a Polgári Platform a parlamenti választásokon is [nem várt mértékű vereséget](#) szenvedett.

A két fő politikai erő teljesítményén kívül kérdéses volt, hogy a kisebb pártok hogyan tudnak szerepelni az őszi választásokon. Paweł Kukiz egykori zenész mozgalma, a Kukiz'15 produkálta három évvel ezelőtt a parlamenti választások legnagyobb meglepetését, 8 százalékot szerezve több mint 40 mandátumhoz jutottak a 460 fős szejmben. Kukiz és pártja azonban egyelőre láthatóan nem rendelkezik azzal a tradicionális háttérrel, ami a két nagypárton kívül még a Néppártot (PSL) is jellemzi, így a legtöbben arra számítottak, hogy a Kukiz'15 nem tudja megismételni a korábbi jó eredményét.

Az önkormányzati választásokon hagyományosan jól szerepelnek a független jelöltek is: [2014-ben](#) 2475 város vagy település megválasztott vezetője közül csupán 458 képviselt valamilyen pártot, a többségben, 2017 településen független jelölt diadalmaskodott. Ez ráadásul nem feltétlenül csak a kistelepülésekre igaz: a 106 legnagyobb lengyel városból 67 helyen győzött a párt nélküli induló négy évvel ezelőtt.

RÉGIÓS MEGOSZTOTSÁG

Listás szavazatokon döntöttek a választók a vajdaságok közgyűléseinek összetételéről. A legjobb eredményt a kormánypárt érte el 32,3 százalékkal, amely a négy évvel ezelőtti eredményhez képest több mint ötszázalékos javulást jelentett (akkor 26,9 százalék voksolt a PiS-re). Kaczyński és pártja így értelemszerűen győzelemként könyvelte el az eredményt, még annak ellenére is, hogy a 2015-ös parlamenti választásokon elért listás eredményt (37,6) nem sikerült elérni. A Polgári Koalíció 27,1 százalékot kapott, míg korábbi kormánypárti koalíciós partnere, a Lengyel Néppárt (PSL) 12,1 százalékot ért el. Bár a tizenhat vajdaságból kilencben a kormánypárt kapta a szavazatok többségét, a KO és a PSL lehetséges koalíciója miatt egyelőre kérdéses, hogy hány helyen maradnak valóban többségben a PiS-es képviselők. Grzegorz Schetyna PO-elnök már az első fordulót követő napokban tárgyalásokat kezdeményezett a Néppárt vezetőivel, így valószínűsíthető, hogy a korábbiakhoz hasonlóan megállapodnak a felek.

1.ábra

Lengyelország vajdaságai (Forrás: wikipedia)

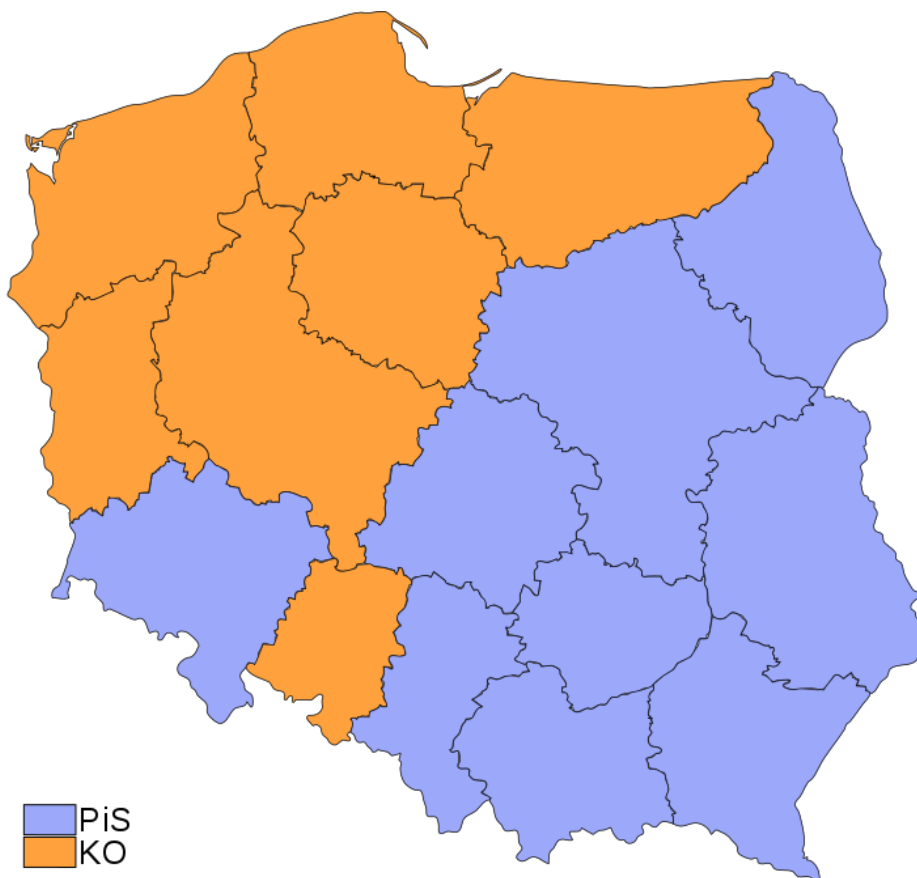

Schetyna ugyanakkor nem lehet túlzottan elégedett a választások eredményeivel: az ország nyugati részében éppen azt az egyetlen vajdaságot (Alsó-Szilézia) tudta megnyerni a PiS, amelyet [Schetyna úgymond saját régiójaként](#), erős háttérbázisaként tartott számon. Kérdéses továbbá, hogy a sokak szerint karizma nélkülinek, színtelennek tartott – korábban egyébként házelnöki és külügyminiszteri posztot is betöltő – Schetyna pozíciója mennyire erős a párt élén: egyes vélemények szerint a ma is legnépszerűbb lengyel politikusnak tartott [Donald Tusk](#) távozásával az utolsó karakteres politikus is elment a pártból.

A listás eredmények jól mutatják az ország politikai preferenciáiból eredő megosztottságát is. A PiS a korábban említett Alsó-Szilézia kivételével csak keleti vajdaságokban győzött, igaz, ott kivétel nélkül mindegyikben. Ezzel szemben a KO a nyugati országrész vajdaságaiban nyert, valamint az északkeleti Varmia-mazúriai vajdaságban. A PiS és a PO vetélkedése mellett eközben az is jól látszik az eredményekből, hogy a 2015-ben a parlamentből kieső baloldal továbbra sem tud megújulni. A Baloldali Demokratikus Szövetség (Sojusz Lewicy Demokratycznej, SLD) csak néhány helyet kapott a vajdasági közgyűlésekben, a polgármesteri címekért folytatott versengésekbe pedig egyáltalán nem tudott beleszólni.

[2. ábra](#)

A vajdasági közgyűlések győztesei a 2018-as lengyelországi önkormányzati választásokon (Forrás: wikipedia)

ELLENZÉKI NAGYVÁROSOK

Komoly kihívást jelentett a Jog és Igazságosság számára a választások előtt, hogy a lengyel nagyvárosok választópolgárait is megszólítsa. A hagyományosan liberálisabb gondolkodású városok közül egyértelműen az a Varsó jelentette a fő összecsapás helyszínét, ahol idáig [Hanna Gronkiewicz-Waltz](#) a Polgári Platform színeiben 2006 óta vezette a várost (éppen előtte pedig a későbbi államfő, Lech Kaczyński volt a településvezető, ami miatt szimbolikus jelentősége is volt a fővárosi választásoknak). A PiS városokban tapasztalt sikertelensége okán éppen ezért a főváros megszerzése stratégiaileg is fontos lett volna Kaczyński pártjának. A kormánypárt Patryk Jaki igazságügyminiszter-helyettest indította a főpolgármesteri címért, míg a Polgári Koalíció (Koalicja Obywatelska) Rafał Trzaskowski korábbi külügyi államtitkárt, egykori európai parlamenti képviselőt. Jaki jóval aktívabb kampányt folytatott Trzaskowskinál, igaz, előbbi időnként nem a várost illető problémákkal foglalkozott, sokkal inkább a kormánypárt narratíváját közvetítette a varsóiaknak. [Egy alkalommal](#) Jaki az Európát fenyegető bevándorlást a nácik 1939-es inváziójához hasonlította egy beszédében, amelyet követően számos bírálóat érte a sajtó és a politikusok oldaláról egyaránt. Jaki és kampánystábjá vélhetően megértették az üzenetet, a későbbiekben már jóval szofisztikáltabb kommunikációt folytattak. A PO európai politikus és a PiS jelöltje között komoly kampányharc alakult ki, mindkét fél tudta, hogy a főváros megszerzése nagy jelentőséggel bír politikai szempontból. A varsóiak végül Trzaskowskinak szavaztak bizalmat, ráadásul igen meggyőző arányban: a voksok több mint 56 százalékát kapta meg, míg Jaki 28 százalékot kapott, ami azt jelentette, hogy nem volt szükség második fordulóra, a fővárost pedig továbbra is a Polgári Platform irányíthatja.

Varsóhoz hasonlóan a [többi nagyvárosban is](#) ellenzéki győzelmek születtek: Poznańban, Łódźban és Wrocławban még az első fordulóban, Krakkóban és Gdańskban csak a második fordulóban, de szintén ellenzéki győzelem született. Utóbbiban elindult Lech Wałęsa egykori gdański hajógyári munkás, a Szolidaritás mozgalom vezetője, későbbi lengyel államfő fia, Jarosław Wałęsa is, de meglepetésre csak harmadik helyen végzett. A gdański polgármester-választást a második fordulóban a várost 1998 óta vezető, a KO támogatását élvező Paweł Adamowicz nyerte.

A listás eredményekkel összehasonlítva a PiS feltűnően gyengén szerepelt a városokban: az egyetlen egymilliónál nagyobb lakosságú városban (Varsó), a négy 500 ezres lakosság felettiben (Krajkó, Łódź, Wrocław, Poznań), ezen kívül az összes, harmincnál is több 100 ezer feletti városban kizárólag az ellenzéki jelöltek tudtak polgármesteri helyet szerezni. Még Andrzej Duda lengyel államfő szülőhelyén (és egyébként jelenleg is hivatalos lakhelyén), Krakkóban is esélytelen volt a második fordulóban a kormánypárt jelöltje. A [legnagyobb városok](#), ahol a PiS jelöltjei nyertek (Zamość, Chełm és Stalowa Wola) csak valamivel több mint 60 ezres lakossággal rendelkeznek. Kaczyński és pártja

így vélhetően felemás százjézzel értékelheti a választásokat: a vajdaságokban összességében jól szerepeltek, de egyik tartomány székhelyét sem tudták megszerezni. A városi és a vidéki eredmények, illetve pártpreferenciák megítélésakor azonban érdemes hozzátenni, hogy a lengyel lakosság nagy többsége százezer főnél kisebb lélekszámú városokban, településeken él. Ezeken az országrészekben pedig továbbra is nagy népszerűségnek örvend a kormánypárt konzervatívabb, családcentrikus politikája.

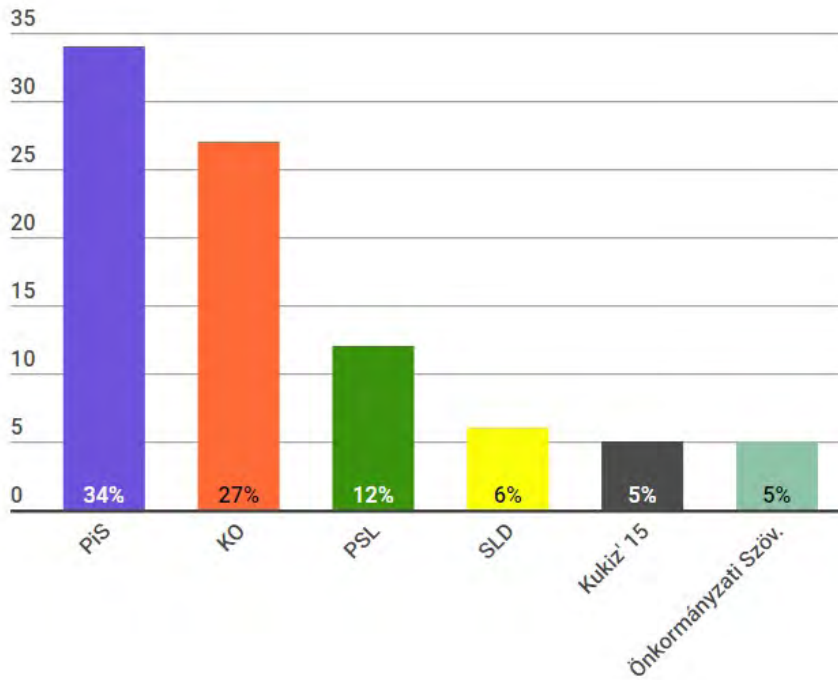
ELLENZÉKI GYŐZELMEK A MÁSODIK FORDULÓBAN

Ahol az első fordulóban egyik jelöltnek sem sikerült elérnie 50 százalékot, ott két héttel később, november 4-én [második forduló tartottak](#). Összesen 649 községben, illetve városban tartottak második forduló, s a nagyobb városokban ezúttal is ellenzéki győzelmek születtek. Gdańsk, Krakkó és Kielce is ellenzéki vezetőt kapott, utóbbiban a korábbi népszerű lengyel válogatott kézilabda-játékos, majd szövetségi kapitány Bogdán Wenta lett a polgármester. Ezeken a helyeken a PiS szinte alig tudott 30 százalék feletti eredményt elérni, így a második forduló estéjén már jóval kevesebb okuk lehetett az ünneplésre, mint két héttel korábban. A fentiekből is jól látszik, hogy egy bizonyos vajdaság (pl. Kis-Lengyelország) kistelepüléseinek lakóit egészen más politikai kérdések foglalkoztatják, mint a tartomány székhelyén (Krakkó) élőkét. Az már a 2015-ös parlamenti választásokat követően is látszott, hogy a nagyobb városokat érzékenyebben érintik a kormány intézkedései (pl. az igazságügy reformja, az abortusztvény), ahol gyakoriak voltak az akár több tízezres tüntetések is. Ezzel szemben a vidéki lakosság jóval kevésbé érdeklődik többek között az európai intézményekkel történő konfrontálódás iránt, sokkal inkább a szociális juttatások reformja érdekli őket: a kormány [500+](#) programja (nagycsaládok számára biztosított gyermekekénti havi 500 zlotys – nagyjából 115 eurós – juttatás) jelentős népszerűség-növekedéssel járt a PiS számára.

Egyértelműen csatlódott lehet a PSL, amely jóval gyengébben teljesített a négy évvel ezelőtti eredményeihez képest. A tizenhat [vajdasági közgyűlés](#) összesen 552 székébe csupán hetvenegy képviselőt delegálhat a Néppárt, ez kevesebb mint fele a 2014-es eredményüknek (157). A PiS ehhez képest jelentős előrelépést könyvelhet el 254 helyével (2014-ben 171 székét kaptak), a PO 194 képviselői helye pedig romlást jelent az előző ciklushoz képest (179). A maradék helyeken a független képviselők osztozkodtak. A PiS legerősebben az Ukrajnával határos Kárpátaljai vajdaságban szerepelt (52,25 százalék), míg a KO a Pomerániai vajdaságban volt a legnépszerűbb (40,70 százalék). A PSL a várakozásokkal ellentétben nem tudott reális ellenfele lenni a kormánypártnak, a parlamenti választások után ezúttal is csatlódást keltő volt a szereplésük. Összesen 12 százalékot kaptak (a Néppárt egyébként hagyományosan jobban szerepel az önkormányzati választásokon a parlamentivel szemben), de az egyértelműen látszik, hogy a 2015 után a pártban végrehajtott belső reformok (elsősorban [fiatal vezetők előtérbe hozása](#)) egyelőre nem hozta meg a várt eredményt.

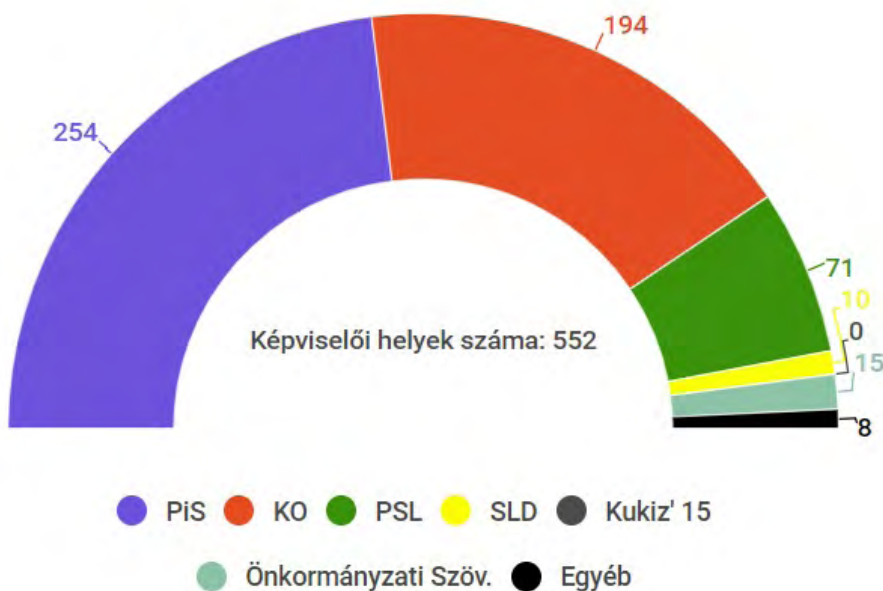
3.ábra

Listás szavazatok eredménye a 2018-as önkormányzati választásokon
(Forrás: Państwowa Komisja Wyborcza)

4.ábra

Képviselői helyek eloszlása
(Forrás: Państwowa Komisja Wyborcza)

ÖSSZEGZÉS, ÉRTÉKELÉS

A kormányzó Jog és Igazságosság a listás eredmények alapján megőrizte népszerűségét a 2015-ös választások után is, a nemzeti értékek mellett a szociális kedvezmények is pozitív üzenetek voltak a választók számára. Bár a PiS több vajdaság közgyűlésében is többséget szerzett, az igazi siker az lett volna, ha megnyernek néhány liberálisnak tartott nagyvárost.

Az ellenzék (elsősorban a PO) nem tudott javítani a listás eredményeken, de a nagyobb városokban továbbra is jóval népszerűbb a kormánypártnál. A 2015-ös lesújtó parlamenti választásokat követően ez utóbbi adhat motivációt nekik, hogy legyőzhető a kormánypárt. Az elkövetkező hónapok kérdése, hogy a nagyvárosokat megnyerő ellenzéki politikusokat mennyire tudják használni az országos kampányokban.

Az önkormányzati választások az előzetes várakozásoknak megfelelően jó útmutatónak számítanak a Lengyelország előtt álló hosszú kampányidőszak előtt. A kormánypárt PiS-nek az lesz a feladata a következő hónapokban, hogy találjon valamilyen stratégiát arra vonatkozóan, hogy hogyan tudná megszólítani a nagyvárosi szavazókat, míg a liberálisabb PO-nak vidéken kell majd sokat kampányolnia, hogy növelje a szavazóbázisát.

Messzemenő következtetéseket azonban az eredményekből (a parlamenti választásokra vonatkozóan) nem érdemes levonni, mert egészen más is lehet a pártpreferencia egy önkormányzati és egy parlamenti választáson. Egyes pártok jóval erősebbek helyi szinten, mint az országos választásokon (pl. PSL), illetve a részvétel is hagyományosan alacsonyabb a helyhatósági választások alkalmával, ami szintén hatással van az eredményekre.

Várható jövő őszi a lengyel politikai paletta bizonyos fokú átalakulása is, elsősorban ellenzéki oldalon. Egyelőre kérdéses, hogy a PO kivel tudna közösen indulni a választásokon. Ha megmarad a Polgári Koalíció, és ahhoz csatlakozni fog a PSL is, úgy a kormánypártnak komoly kihívójává válhat az ellenzéki tömörülés. Nem látni egyelőre, hogy a kisebb pártoktól mi várható, a 2015-ben berobbanó Kukiz' 15 ezúttal gyengébben szerepelt, de tervezi a nagypolitikába való belépést és a választásokon való indulást az országos ismertségű, korábbi szlupski polgármester Robert Biedroń is.

A baloldal ugyan szerzett néhány helyet a vajdasági közgyűlésekben, de továbbra is marginális, egyelőre nem tűnik valószínűnek, hogy a jövő őszi parlamenti választásokon visszajutna a szejmbe.